

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**„Jónás hiábavaló futása” – ifj. Révész Imre püspöki
működése, különös tekintettel politikai és közéleti
szerepvállalására (1938-1949)**

Dezső Kinga Julianna

Témavezető: Dr. Szabadi István

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2024.

I. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Doktori értekezésem témájának leszűkítéséhez és pontos körülhatárolásához hosszú út vezetett, ugyanis Révész Imre életművével való foglalkozás egy kutató teljes életművéül szolgálhat. Az egykori egyháztörténész, egyházkormányzó, teológus-lelkipásztor működésének minden területén kimagasló és terjedelmes életművet hagyott hátra, melyek összessége bőven túlmutat egy doktori értekezés terjedelmén. Szükséges volt tehát az életműből kijelölni azt az irányt és kronológiailag is jól körülhatárolható időszakot, amely aztán a disszertáció témájaként szolgálhat.

Révész Imre 1938-1949 között töltötte be a Tiszántúli Református Egyházkerület egyházkormányzói pozícióját, mely időszak köztörténeti szempontból is igen terhelt volt mind a gazdasági, mind a politikai, mind a társadalmi változások tekintetében. Mindez természetesen hatással volt az egyházkerületi működésre is, így Révész Imre sem lehetett csak és kizárólag az egyháza ügyeivel foglalkozó püspök, püspöki működése alatt pedig több olyan szituációban kellett helytállnia, ami magával hozta a politikai szerepvállalás szükségességét is. Teológiai képzettség hiányában, történész lévén, természetesen ez az egyháztörténeti aspektus volt az, ami felkeltette érdeklődésemet és segített kijelölni a pontos témát. Éppen ezért dolgozatomban témája és egyben célkitűzése is volt, hogy ne szimplán az egyházkormányzóság intézményének működését vizsgáljam Révész Imre cselekedeteinek tükrében, hanem sokkal inkább a politikai és közéleti szerepvállalását helyezzem fókuszba. Már csak amiatt is, mert a téma vizsgálata eddig hiátust képezett a Magyarországi Református Egyház történetében. Azt, hogy püspöki munkássága miben mutatott túl az egyházi feladatokon, ő maga *Vallomásaiban* úgy fogalmazta meg, hogy neki jutott osztályrészül „*egy régi világ összeomlásának és egy új világ lassú kiépülésének gyötrelmes problematikáját gondolatilag és gyakorlatilag hordozni, e tekintetben a helyes magatartást (...) mások számára is irányadó vonzóerővel képviselni*”.

Az általa megfogalmazott mondat egyértelmű utalás azokra a megpróbáltatásokra és kihívásokra, amelyekkel ebben az átmeneti időszakban szembe kellett néznie. Azért esett tehát élete ezen szegmensének kutatására a választásom, mivel püspöki működésének részletes és teljeskörű tárgyalása, politikai és közéleti szerepvállalásának megvilágítása és értékelése, illetve – esetlegesen Révész személyes dokumentumain keresztül – feldolgozása ez idáig nem történt meg.

Révész Imrének 1938-tól a Horthy Miklós kormányzó nevével fémjelzett időszakban kellett püspökként helytállnia, ugyanis neki jutott osztályrészül, hogy a visszacsatolt területek egyházmegyéit reintegrálja a Tiszántúli Református Egyházkerületbe, majd, amikor a front elérte Debrecen, segítséget nyújtson a zsidó lakosságnak a deportálások idején, majd a polgári lakosságnak Debrecen bombázásakor. Révész Imre ennek az embert próbáló időszaknak aktív és tevékeny cselekvője volt, s az elsők között volt az újjáépítés kezdetén is. 1944 végén felajánlotta a Debreceni Református Kollégium Oratóriumát az Ideiglenes Nemzetgyűlés helyszínéül, melynek így nem csupán házigazdája, hanem tagja is lett, de tagja volt az öttagú városi politikai bizottságnak és az Ideiglenes Nemzeti Kormány tagjaira javaslatot tevő bizottságnak is. Ahogyan az ország irányításában és politikai berendezkedésében, úgy Révész Imre püspökségében is fordulópontot jelentett az 1944-45-ös átmeneti időszak. Révész Imre ezt követően püspöksége végéig azon dolgozott, hogy valamilyen formában megtalálja az egyensúlyt az egyház és az állam között, s a két fél kapcsolatát valamiféle nyugvópontra juttassa. Az évekig tartó egyeztetések eredményeként – Ravasz László lemondását követően – végül rá hárult az a feladat, hogy a Zsinat elnök-püspökeként aláírja azt az Egyezményt, ami a Magyarországi Református Egyház és az állam kapcsolatát egészen a rendszerváltásig meghatározta.

Számtalan olyan, hosszabb-rövidebb írás látott napvilágot (ezeket a disszertációban részletesen tárgyalom), amelyek érintették az említett időszakot, illetve Révész Imre szerepét a különböző kérdésekben, olyan azonban nem volt, amely a püspöki működést, illetve a különböző közéleti szerepvállalásait

egészében vizsgálta volna. A korábbi munkák amiatt is problematikusak, mert legtöbbször a marxista történetírás narratívája mentén igyekezett megállapításokat tenni Révész Imre püspökségére nézve oly módon, hogy vagy kisajátította és rásütötte a kommunista ideológiában rendületlenül hívó ember bélyegét, vagy áttolta az ellenkező oldalra, s a Horthy-korszakban végzett „tevékenysége” miatt (Corvin-koszorú birtoklása, Horthy István eltemetése stb.) a szélsőjobboldalon igyekezett láttatni személyét. A rendszerváltozást követően elkezdődött kutatások már sokkal inkább törekedtek az objektivitásra és az elérhető levéltári forrásokon alapuló kutatás elkezdésére, közöttük azonban akadtak olyan kutatók, akik még személyesen ismerték Révész Imrét, így megfelelő történeti távlat és a hagyaték zárolása miatti források hiányában nem születhetett meg a teljes püspökség időszakát átfogó, elemző munka.

Disszertációm elsődleges célja volt tehát, hogy ezt az átfogó elemzést elvégezzem elsősorban azoknak a forrásoknak mentén, amelyet a későbbi püspök, Bartha Tibor helyezett zárolás alá Révész Imre 1967-es halálától számított 50 évre. A hagyaték így 2017-ben vált kutathatóvá, így célom volt továbbá a hagyaték azon dokumentumainak elemzése, amelyek valamiféleképpen reflektálnak a fentiekben vázlatosan ismertetett és a disszertációban részletesen kibontott közéleti megnyilvánulásokra, s amelyek nem képezték az eddigi kutatások tárgyát. Célkitűzéseim között szerepelt, hogy püspöki tevékenysége abból a szemszögből kerüljön megvilágításra, ahonnan ő maga figyelte az eseményeket, így a hagyaték dokumentumai alapján vélhetően kirajzolódik majd Révész Imre eddig kevésbé ismert pozíciója a különböző szerepeket és témákat illetően. A disszertáció fő célkitűzése pedig nem volt más, mint az, hogy Révész Imre püspöki működésének komplexitását feltárjam, s hogy valamiféle magyarázatot találjak személyének ellentmondásos voltára, illetve, hogy ezt az ellentmondást valamiféleképpen feloldjam és méltó feldolgozást készítsek. Ezen túlmenően pedig munkámmal szeretném visszahelyezni ifj. Révész Imrét arra a méltó helyre, ahol a református egyháztörténetírásban helye van, ugyanis nem

túlzás azt állítani, hogy Ravasz László mellett – aki mestere, kollégája és jó barátja is volt – ő volt a 20. század másik legnagyobb formátumú református püspöke.

II. Az alkalmazott módszerek

A dolgozat módszertana – mint a legtöbb történeti munka esetén – elsődleges forráselemzésen alapszik, mely források segítségével elsősorban kronológiai sorrendben, azon belül pedig tematikusan igyekszem megvizsgálni a püspöki működés főként közéleti szerepvállalással kapcsolatos aspektusait.

Az elsődleges források feltárása több gyűjteményben történt, így a munka kezdeti szakaszában a levéltári és kéziratári dokumentumok összegyűjtése jelentette az elsődleges feladatot. A disszertáció elsődleges forrásbázisa az a dokumentumegyüttes, amely Révész Imre 1967-es halálát követően 50 éves zárolás alá került, s amelynek egy része a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárában (továbbiakban: TtREL), másik része pedig a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár Kézirattárában (továbbiakban: TtREK) található. A TtREL-ben található iratanyag „Révész Imre bizalmas iratai” néven került a gyűjteménybe, és olyan iratokat tartalmaz, amelyeket ő maga fontosnak és bizalmasnak gondolt, illetve nem osztott meg a nyilvánossággal. A hagyaték rendszerezettsége igen sokat árul el a püspök személyiségéről: a három doboznyi irategyüttes anyagait maga Révész csoportosította és mappázta azoknak az ügyeknek a mentén, amelyeket fontosnak tartott, így egy rendszerben gondolkodó, precíz tudós ember hagyatéka tárul fel a kutató előtt. A levéltári kutatás során a hagyatékban található – főként a püspöki működést megvilágító – dokumentumok többségét digitalizáltattam, majd ebből egy darabszintű adatbázist készítve láttam hozzá a szisztematikus feldolgozáshoz. Az adatbázisban külön munkalapon rendszereztem a TtREK és a TtREL dokumentumait, három fontos információt rögzítve: jelzet, a dokumentum rövid tartalma és dátuma. A TtREK munkalapon 146 különböző dokumentumot

rögzítettem, a TtREL munkalapon pedig 193 darabot, mindkét gyűjtemény iratainak többsége több oldalas dokumentumokból áll, így a szálas iratmennyiség a leírt számoknak legalább kettő, de inkább háromszorosa. Az elsődleges forrásbázist jelentő hagyatékon kívül néhány olyan kontrollforrást vontam be a kutatásba, melyek vizsgálata elengedhetetlen a Révész-püspökség különböző aspektusainak megvilágításához. Ilyen a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában (továbbiakban MNL OL) található néhány, Révész Imrere vonatkozó dokumentum és szintén ebben a gyűjteményben található Ortutay Gyula-hagyaték, akinek Révész Imrével való levelezése a püspök utolsó néhány évével kapcsolatosan tartogat értékes információkat. Ezen túlmenően a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár (továbbiakban: MNL HBVL) és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Kézirattárának (továbbiakban: DEENK Kézirattár) vonatkozó dokumentumait vontam be a kutatásba, illetve az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárából is kikértem minden olyan dokumentumot, amelyben Révész Imre neve felmerült, ezekből azonban kevés az, amit ténylegesen használható a püspökség időszakának vizsgálatát illetően. Érdekes színfolt az elsődleges források sorában az a – püspökség szempontjából semmiféle relevanciával nem rendelkező, a kezdeti évekhez mégis nagyon fontos – dokumentum, amelyet a Bibliothèque Montpellier, Institut Protestant de Théologie gyűjteményéből sikerült digitalizáltatnom. Révész Imre két félévet töltött egy dél-francia kisváros, Montauban teológiai fakultásán teológus hallgató korában, ennek a jogutód intézménye a mai Francia Protestáns Teológiai Intézet, melynek egyik székhelye Párizsban, a másik pedig Montpellierben található. Ez utóbbi gyűjteménye őrzi a beiratkozással kapcsolatos dokumentumot. Másodlagos források tekintetében igyekszem a legtöbb olyan releváns, könyvet, könyvrészletet, tanulmányt bevonni a kutatásba, amelyek Révész Imre püspökségére vonatkozóan fogalmaznak meg állításokat. Ezen túlmenően pedig összegyűjtöttem minden olyan sajtóanyagot,

ami Révész Imre püspökségének idején született, arra vonatkozóan tartalmaz információkat és elérhető az Arcanum adatbázisban.

Az összegyűjtött másodlagos források alapján elsősorban azt vizsgáltam meg, hogy melyek azok a részek, amelyekben hiányosak az eddigi kutatások, illetve mi az, ami a hagyaték és a különböző levéltári dokumentumok alapján revideálásra szorul. A sajtóanyagok tekintetében azt vizsgáltam, hogy a püspök alakja miként jelent meg a korabeli sajtóban, s a közéleti szerepvállalásaira reflektálva milyen hírek láttak napvilágot a különböző regionális, országos és külföldi magyar sajtóban. A vizsgálat során kronologikus sorrendben haladtam és nem használtam kontrollforrásokat, tehát csak és kizárólag a megjelent cikkek alapján követtem végig Révész 11 és fél éves egyházkormányzói tevékenységét. A teljes vizsgálatban nem csupán a közéleti és politikai szerepvállalás sajtóközpontú feltérképezését végeztem el, hanem minden egyéb megjelenést is kigyűjtöttem, de mivel ennek feldolgozása kb. 1000 db cikket jelentett és nem minden kapcsolódik szorosán a püspökséghez, így a fejezet tulajdonképpen a teljes gyűjtésnek egy kivonata, s a disszertáció témájához illeszkedve csupán a közéleti és politikai szerepvállalással kapcsolatos aspektust igyekszik körüljárni. Az elsődleges források vizsgálata során pedig igyekeztem olyan következtetéseket megfogalmazni, amelyek közelebb visznek Révész Imre püspöki működésének megértéséhez. Ehhez nyújtott segítséget az az adatbázisépítés, amelyet a kutatás első szakaszában elvégeztem, s amelynek segítségével áttekinthetővé váltak a hagyaték dokumentumai.

A disszertáció a szakirodalmi és kutatási előzmények felvázolását követően alapvetően kronologikus sorrendben tárgyalja az eseményeket Révész Imre püspöki működésével kapcsolatosan. Fontosnak tartottam röviden ismertetni azt az időszakot is, amely a püspöki szék elfoglalását megelőzte, s amely alapján kirajzolódik az, hogy milyen hatások érték gyerekként az általános- és középiskolában, illetve milyenek fiatal felnőttként a teológián, majd lelkészként a debreceni Árpád-téri gyülekezetben, ahol először szolgált gyülekezeti

lelkipásztorként. Ezt követően a püspökké választás mikéntjének szenteltem egy fejezetet, melyben arra kerestem a választ, hogy milyen várakozás előzte meg az eseményt, milyen körülmények között történt a választás, illetve hogyan és miért történt az a „prófétai vonakodás”, amely aztán átfordult Isten akaratának elfogadásába. A sajtórepresentációval kapcsolatos fejezetet követően három nagy kronológiai egység mentén vizsgáltam a püspöki működést: 1938-1944, 1944-1945, 1945-1949; mely időintervallumok egy-egy jól körülhatárolható korszakot jelölnek a püspökség időszakában, ezeken belül pedig témák mentén igyekeztem választ találni a közéleti szerepvállalásokkal kapcsolatos kérdésekre. Az utolsó fejezetet a leköszönés dokumentumainak szenteltem.

III. Az eredmények tézisszerű felsorolása

A disszertáció első, fontos eredménye, hogy azoknak a másodlagos forrásoknak az összegyűjtésével, amelyekben valamilyen módon tárgyalták Révész Imre püspöki működését, sikerült egy átfogó képet alkotni arról, hogy milyen irányai voltak az eddigi kutatásoknak. A vizsgálat során három fő csoportot határoztam meg: a nekrológok, az elődleges forrás típusú munkák, illetve a rendszerváltás előtti és utáni írások. A nekrológok alfejezetből kiviláglik, hogy ezek az írások, bár nem elemző munkák, fontosak, mert képet adnak arról, hogy kortársai hogyan látták Révész Imrét. Az elődleges forrás típusú munkák – saját visszaemlékezéseiről és egy háborús krónikáról lévén szó – hiteles információkat nyújtanak Révész Imre szerepéről és tevékenységéről a háború utáni Magyarország újjáépítésében, valamint a püspöki működésének közéleti és politikai aspektusairól. A rendszerváltás előtti és utáni irodalmak jelentős különbségeket mutatnak Révész Imre értékelésében. A szocialista időszak írásai gyakran marxista szemlélettel közelítettek, negatív színben tüntetve fel a Horthy-korszak egyházi vezetését és idealizálva a szocialista rendszert. Ezzel szemben a rendszerváltás utáni kutatások, különösen Fürj Zoltán és Tibori János munkái,

részletesebb és objektívebb képet adnak Révész tevékenységéről, levéltári forrásokra és történelmi kontextusra támaszkodva.

Másik fontos eredmény a püspökségig terjedő időszakban a teljes életút felvázolása volt, amelyben családi háttere, tanulmányai és korai egyházi pályafutása is bemutatásra került. Ezek az aspektusok segítettek annak megértésében, hogy milyen hatások érték fiatalkorában, és ezek hogyan befolyásolták későbbi döntéseit püspökként. Révész Imre tanulmányait követően tanári és lelkészi pályafutása alatt olyan tudományos munkákat hozott létre, amelyek máig fontos forrásai a magyar egyháztörténetnek. Szellemi öröksége és tudományos eredményei révén pedig kiemelkedő helyet érdemel el a Magyarországi Református Egyház történetében.

A következő fejezet Révész Imre püspökké választásának körülményeit igyekezett részletesen körüljárni, mely részletek az események többféle aspektusát figyelembe véve (előzetes várakozások, kortársak levelei, Révész Imre pozíciója stb.) az eddig ismert és publikált információkat árnyalják és sok esetben kiegészítik azokat. 1938 júliusában, Maklár Károly halála után, számos levél érkezett Révész Imréhez, melyekben kortársai támogatásukról biztosították, és gyakran győzködtek, hogy vállalja el a püspöki pozíciót. Ezek a levelek fontos betekintést nyújtanak a korszak egyházi és társadalmi viszonyaiba, különösen, mivel számos levél tartalmaz bizalmas információkat és a személyes érzelmek is megjelennek, a dokumentumok pedig szintén a már említett Révész-hagyaték részei.

A levéltári források feldolgozását megelőzően összegyűjtöttem azokat a sajtóanyagokat, amelyek Révész Imre püspöki működése során keletkeztek, s ezek feldolgozásával igyekeztem bemutatni, hogy hogyan láttatták személyét a különböző sajtóorgánumok. A sajtótörténeti kontextus szerint, 1938-ban a Darányi-kormány elfogadta az első zsidótörvényt, ami a sajtóélet szabályozásával is foglalkozott. A Teleki-kormány idején bevezetett sajtócenzúra tovább szigorította a lapok működését, míg a német megszállás alatt a magyar sajtó

jelentős része megszűnt. 1946-ban kimondták a sajtószabadságot, ám a pártállami irányítás továbbra is meghatározta a média működését. Révész Imre tevékenysége a vizsgált időszakban nagy sajtóérdeklődést váltott ki, és közéleti szerepvállalása a lapok vizsgálata alapján is meghatározó volt. Az időszak sajtóanyagait vizsgálva egyértelműen úgy tűnhet, hogy politikai nézetei jobbról balra tolódtak el, s ehhez képest válnak érdekessé a következő három fejezet elemzése. A levéltári források részletes vizsgálata a sajtóanyagok felszínességével ellentétben sokkal árnyaltabbá teszi a képet Révész egyház kormányzói működéséről és gondolkodásáról.

A disszertáció gerince és tulajdonképpen a lényegi tudományos eredménye az a három fejezet, amely kronológiai sorrendben, témák mentén elemzi Révész Imre püspöki működése alatti közéleti és politikai szerepvállalását a hagyaték dokumentumainak, illetve az azokat kiegészítő források segítségével. Az első ilyen fejezet az 1938-1944 között eltelt időszakot vette górcső alá, ami az egyház kormányzói működésnek a Horthy-korszakra eső időszakát takarja. Az ebben a fejezetben tárgyalt témakörök közül az első a hivatalos politikai rendszerhez, illetve magához a Horthy-családhoz való viszonyulását tárgyalja. A vizsgálat során egyértelműen kirajzolódik, hogy bár püspökként formálisan illeszkedett a rendszerbe, magánemberként kritikusabb álláspontot képviselt. A másik nagyobb téma a zsidókérdésben elfoglalt álláspontját igyekszik megvilágítani. Debrecen zsidó közösségét érintő kérdések történeti értékelése során fontos megérteni, hogy a különböző szekunder források eltérő képet festenek Révész Imre püspök szerepéről és álláspontjáról a zsidókérdésben. Ezeknek fényében szükséges vizsgálni az elsődleges forrásokat, amelyek alapján egyértelművé válik, hogy Révész Imre szerepe nem egyértelműen pozitív vagy negatív a témával kapcsolatosan. Sokkal inkább tükrözi a korszak komplex politikai és társadalmi helyzetét, illetve annak hektikusságát, melyben ő maga igyekezett helytállni úgy, hogy a különböző társadalmi- és érdekcsoportok a legkevésbé sérüljenek. Ahogyan a harmadik nagyobb témára, a Szálasival való

találkozásra, úgy a fent említett témákra is jellemző volt, hogy Révész Imre egyfajta naivitással és értetlenséggel szemlélte a korszak eseményeit. A püspök konfliktuskerülő magatartása és a késői felismerés a korszak valódi veszélyeivel kapcsolatban végig jellemző volt a tárgyalt időszakra, mely attitűdöt csak a későbbi események és a személyes tapasztalat tudott megváltoztatni.

A második nagyobb kronológiai egység a „fordulatként” aposztrofált 1944-45-ös átmeneti időszak. Ez az időintervallum nem csupán a világháború végét és egy új politikai rendszer kialakulásának kezdetét jelentette, hanem a püspök személyes és szakmai életének fontos fordulópontját is. A fejezetben a 2. világháború hatásait, a Tiszántúlon zajló eseményeket és az ezekkel kapcsolatos révész-i pozíciót vizsgáltam főként a hagyaték dokumentumaira támaszkodva. A fejezet ezen túlmenően részletesen elemzi Révész Imre szerepét az Ideiglenes Nemzetgyűlésben, ugyanis azon kívül, hogy házigazdája volt, tagja is lett a testületnek és egyéb politikai jellegű bizottságoknak is. Az említett fejezet harmadik egysége az 1945-ös püspökválasztást taglalja, melynek körülményei nem ismeretlenek, korábban is születtek róla publikációk, így újdonsága főként abban áll, hogy a hagyaték dokumentumai új adalékokkal szolgálnak a témát illetően. A vizsgálat során kirajzolódik, hogy az 1945-ös püspökválasztás nemcsak egyházi, hanem politikai esemény is volt, amely előrevetítette a későbbi állami beavatkozások és egyházellenes attitűdök kialakulását. Révész Imre, bár megőrizte tisztségét, már ekkor érezte a politikai nyomás és a beavatkozás jeleit.

A harmadik nagyobb kronológiai egység az 1945-ös változásoktól a lemondásig vizsgálja Révész Imre egyházkormányzói működését. Révész Imre püspöki működése az új világrendben az állam és egyház közötti egyensúly megteremtésére irányult, de a kommunista rendszer hatalomátvétele és a földtörvény miatt az egyház anyagi függetlensége megszűnt, ami az állammal való függőségi viszony kialakulásához vezetett. Ez a fejezet tárgyalja továbbá az állam és az egyház között 1948-ban megkötött Egyezmény aláírásának körülményeit és annak történelmi jelentőségét főként Révész Imre cselekedetein

és személyes megélésén keresztül. Révész Imre püspök tízéves szolgálata végére egészségileg és mentálisan is kimerült. Az 1948-as Egyezmény aláírása után nyugdíjazását kérte, és bár elsőként egyházi nyugdíjazásra törekedett, végül állami nyugdíjat kapott. Nyugdíjazásának ügye során levelezett Ortutay Gyula miniszterrel, aki támogatta kérését. 1949 áprilisában, a Habsburg-ház trónfosztásának 100. évfordulóján, Révész felajánlotta a debreceni Nagytemplomot az ünnepségre, ahol elismerően beszélt a kommunista rendszerről, amit sokan a kommunista rezsim melletti elköteleződésként értelmeztek. Révész azonban kényszerhelyzetben volt: bár nem volt meggyőződve a rendszer igazságosságáról, felismerte, hogy békés és nyugodt nyugdíjas éveket csak a rezsimmel való együttműködéssel érhet el. A hagyatékában található levelekből kiderül, hogy Révész családi helyzete, különösen lányai problémái miatt anyagi felelősséget érzett, ami miatt elfogadta a politikai rendszerrel való csendes együttműködést. A kutatások arra utalnak, hogy Révész egyensúlyozott a politikai nyomás és személyes meggyőződése között, kényszerűségből vállalva egy olyan szerepet, amely biztosította számára és családjának a megélhetést.

Az utolsó előtti fejezet tárgyalja a Révész Imre püspöki székből való távozásának körülményeit személyes dokumentumai alapján, melyek közül az első az Egyházkerületi Közgyűlés számára megírt utolsó jelentés volt. Ezt követi a Hittudományi Karhoz intézett búcsúlevél, a Zsintához írt lemondólevél és a tiszántúli híveknek szánt „*Búcsúszó*”. Révész Imre nem távozott tehát „szó nélkül” egyházából. Megfelelő módon köszönt el az Egyházkerületi Közgyűléstől, a Hittudományi Kartól, a Magyarországi Református Zsinattól, és minden tiszántúli református embertől. Búcsúlevelei magyarázatot adtak távozására, amit elsősorban romló egészségi állapotával indokolt, bár a közéleti nyomás és létbizonytalanság is szerepet játszott a távozásában. Dokumentumai nemcsak hivatalosak, hanem személyesek is, tükrözve alázatát és elkötelezettségét környezete iránt.

Az értekezés legfontosabb tudományos eredménye, miszerint Révész Imre püspöki működése nem volt egyszerűen kategorizálható, hanem sokkal árnyaltabb volt, mint ahogy azt a korábbi kutatások ábrázolták. Így a kutatás rávilágít olyan részletekre, amelyek eddig nem voltak ismertek a történetírás számára. Az ő munkássága rávilágít arra, hogy a vezetői szerep komoly terhekkal járhat, és a politikai és egyházi élet összefonódása fontos tanulságokkal szolgálhat a jelenkori református egyház számára.

Nyilvántartási szám: DEENK/388/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Dezső Kinga Julianna
Doktori Iskola: Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10073086

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (2)

- Dezső, K. J.:** Ifj. Révész Imre közéleti és politikai szerepvállalása a korabeli sajtó tükrében.
In: Korszakokról korszerűen : A 2022. április 29/30-án megrendezett Modernkortörténeti Doktorandusz Konferencia tanulmányai I.. Szerk.: Püski Levente; Ónadi Sándor; Schrek Katalin; Sipos Nikoletta, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, Debrecen, 181-194, 2023.
ISBN: 9789634905608
- Dezső, K. J.:** Ifj. Révész Imre útja az egyházkormányzói székig (1889-1938).
In: Hagyomány, Identitás, Történelem 2022. Szerk.: Kiss Réka; Lányi Gábor, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet, Budapest, 517-532, 2023, (Reformáció Öröksége, ISSN 2676-9824 ; 10)

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

- Dezső, K. J.:** "Évêque malgré lui." Révész Imre püspöki működése a Horthy-korszakban.
Korall. 2023 (94), 44-68, 2024. ISSN: 1586-2410.
DOI: <https://doi.org/10.52656/KORALL.2023.04>
- Dezső, K. J.:** Az őszinteség-realizmus-áttetszőség koncepciója Révész Imre vallomásaiban.
Új Nézőpont. 8 (4), 53-59, 2022. EISSN: 2064-7042.
- Dezső, K. J.:** Révész Imre "búcsúja" személyes forrásainak tükrében.
Tört. Tanulm. 28, 213-221, 2020. ISSN: 1217-4602.

További közlemények

Magyar nyelvű könyvek (1)

6. Szerk. **Dezső, K. J.**: Absztraktkötet: Debreceni Egyetem Intézményi Konferencia 2020. június 15.
Debreceni Egyetem, Debrecen, 217 p., 2020. ISBN: 9789634902287

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (4)

7. **Dezső, K. J.**: A debreceni nagyerdei-egyetemi egyházközség kezdeti évei.
Debr. Szle. 31 (1), 59-70, 2023. ISSN: 1218-022X.
DOI: <https://doi.org/10.59424/debreceniszemle/2023/31/1/59-70>
8. **Dezső, K. J.**: Újfalvi Imre pere és műveltsége: Tanulmányok és szövegközlések.
Egyhört. Szle. 21 (1), 150-152, 2020. ISSN: 1585-7476.
9. **Dezső, K. J.**: A református templomépítészet és egyházművészet tendenciái és megjelenésük a Debreceni Református Egyetemi Templom építéstörténetében.
Egyhört. Szle. 20 (4), 49-72, 2019. ISSN: 1585-7476.
10. **Dezső, K. J.**: "Lássatok hozzá, és építsétek föl istennek, az úrnak szentélyét": A Debreceni Református Egyetemi Templom építésének története.
Gerundium. 8 (4), 52-70, 2017. ISSN: 2061-5132.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.06.27.

